

## **Модуль 3. Хореографія освіти: стандартизація чи персоналізація?**

### **Лекція 42. Який менталітет виховує школа: достатності чи нестачі?**

Залежно від того, як ми сприймаємо світ, С. Кові виділив два типи менталітету:

- 1) менталітет достатності;
- 2) менталітет нестачі.

Тип менталітету залежить від того, як ми дивимося на ресурси та результати. Менталітет нестачі дивиться на ресурси, як на обмежені. Приміром, якщо комусь дістався великий шмат пирога, то мені дістанеться малий. Це нульова життєва парадигма: життя – це змагання, а той, хто його виграє, отримує приз; відтак той, хто програє, – нічого не отримує. Гасло «менталітету нестачі» – всього не вистачить на всіх. Якщо хтось щось отримує (визнання, успіх тощо), то люди «менталітету нестачі» відчують себе так, наче в них щось відібрали. На словах вони можуть порадіти, та в душі їх гризуть заздрощі. Самооцінка таких людей залежить від порівняння себе з іншими. Приміром, відмінниками можуть бути не всі, лише одна людина може бути № 1. Відтак всі їхні зусилля спрямовані на опанування іншими речами чи іншими людьми – лише це підвищує їхню самооцінку. Такі люди прагнуть, щоб інші були такими, як їм хочеться. Вони оточують себе тими, хто не становить їм конкуренції, слабшими за себе. Різницю в поглядах сприймають як непокору та нелояльність, тому нездатні працювати у команді.

Менталітет достатності сповідує протилежні принципи:

- почуття особистої цінності та впевненості ґрунтується на внутрішньому почутті;
- віра в те, що в світі багато можливостей, відтак всього вистачить на всіх (престижу, визнання, прибутків вистачить на всіх);
- гасло: всього вистачить усім (людина відкрита до можливостей, альтернатив, креативності тощо).

Така людина, вступаючи у взаємодію з іншими, обирає стратегію взаємної вигоди: забезпечує баланс результатів та ресурсів – отримує зиск (те, що хоче) і зберігає ресурси (гарні стосунки). Насправді, більшість ситуацій нашого життя – це не змагання (гра з нульовою сумою), а гра з позитивною сумою, тобто ми можемо виграти всі.

А тепер давайте спитаємо себе: наша освіта підштовхує учнів до менталітету достатності чи нестачі? Зупиніться і поміркуйте над питанням, а потім продовжуйте читати.

Здебільшого цінність людини в школі тлумачиться у порівнянні з іншими. На внутрішню цінність (потенціал дитини) ніхто не звертає уваги, усіх визначають за зовнішніми показниками. Як часто в школі можна почути: «Ваша донька – молодчина, відмінниця, одна з небагатьох. А ось син ваш серед неуспішних». Але при цьому втрачається інший важливий показник: скільки зусиль кожний з них докладає для отримання своїх результатів? Донька може використовувати лише 50 % своїх потужностей, в той час як син – всі 100 %.

Оцінки є носіями соціальної цінності, вони відчиняють або зачиняють двері можливостей. В основі навчання лежить конкуренція, а не співпраця. Мені доводилося бачити батьків, які буквально до оскаженіння боролися за оцінки. Я вже не говорю про ті порівняння, до яких вони вдавалися, або прищпорити своїх дітей у гонитві за балами: справжні тарганячі перегони.

Жах, коли оцінка стає основою емоційного добробуту дитини. Якийсь бал, який інколи може виставлятися із дисциплінарною метою або свідчити про недостатність докладених зусиль, може спричинити шалений стрес. Як правило, батьки таких дітей виявляються нереалізованими в житті та свято вірять в те, що високий бал – запорука успіху. Але ж ми з вами знаємо, що це не так.

Як же оцінювати учнів? Поряд із балом має бути обов'язково оцінювальне судження про прогрес, докладені зусилля, обсяг виконаної роботи тощо. Адже успіху досягають наполегливі.